

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 5120/2539

กฎหมายที่เกี่ยวข้อง ป.วิ.พ. มาตรา 249, ป.พ.พ. มาตรา 1608, ป.พ.พ. มาตรา 1658, ป.พ.พ. มาตรา 1603, ป.พ.พ. มาตรา 1624, ป.พ.พ. มาตรา 1625, ป.พ.พ. มาตรา 1629, ป.พ.พ. มาตรา 1635, ป.พ.พ. มาตรา 1713, ป.พ.พ. มาตรา 1609, ป.วิ.พ. มาตรา 142

ย่อ / หลักกฎหมาย

ปัญหาที่ผู้ร้องฎีกาว่าผู้ตายทำพินัยกรรมยกที่ดินให้แก่บ.และระบุไว้ในพินัยกรรมว่า"บุคคลอื่นใดที่ไม่ได้ระบุไว้ในพินัยกรรมนี้ไม่มีสิทธิรับมรดกของข้าฯแต่อย่างใด"แสดงว่าผู้ตายมีเจตนายกทรัพย์สินมรดกทั้งตามพินัยกรรมและนอกพินัยกรรมให้แก่บ. แต่เพียงผู้เดียวและเป็นการตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดกนั้นเป็นปัญหาข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชนแม้ผู้ร้องจะมีได้ยกขึ้นว่ากล่าวไว้โดยชัดแจ้งในคำแก้ทุกข์ธรณ์ก็ฎีกาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา249วรรคสอง ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา1608ตัวทายาทผู้ถูกตัดมิให้รับมรดกนั้นต้องระบุไว้ให้ชัดเจนแต่ตามข้อความในพินัยกรรมมิได้ระบุไว้ให้ชัดเจนว่าตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดกจึงถือไม่ได้ว่าเป็นการตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดกและเมื่อผู้ตายยังมีทรัพย์สินมรดกอื่นนอกจากทรัพย์สินมรดกที่ยกให้แก่บ.ตามพินัยกรรมผู้คัดค้านในฐานะทายาทจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมรดกนอกพินัยกรรมมีสิทธิร้องคัดค้านและขอเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายได้ แม้ผู้คัดค้านจะเป็นทายาทมีสิทธิรับทรัพย์สินมรดกนอกพินัยกรรมของผู้ตายคนหนึ่งและไม่เป็นบุคคลต้องห้ามในการเป็นผู้จัดการมรดกก็ตามแต่เมื่อผู้ตายได้ทำพินัยกรรมแต่งตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกและผู้ร้องไม่เป็นบุคคลต้องห้ามในการเป็นผู้จัดการมรดกแล้วก็สมควรให้ผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกตามเจตนาของผู้ตาย

คำพิพากษา

ผู้ร้องยื่นคำร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกของนายแก้ว พุ่มริ้วผู้ตายผู้คัดค้านยื่นคำคัดค้านว่า ผู้ร้องไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้จัดการมรดกทรัพย์สินนอกพินัยกรรม ขอให้ยกคำร้อง และมีคำสั่งตั้งผู้คัดค้านเป็นผู้จัดการมรดกทรัพย์สินนอกพินัยกรรมของผู้ตายศาลชั้นต้นมีคำสั่งตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายยกคำคัดค้านของผู้คัดค้านผู้คัดค้านอุทธรณ์ศาลอุทธรณ์ภาค 2 พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ตั้งผู้คัดค้านเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายร่วมกับผู้ร้อง นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นผู้ร้อง ฎีกาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "พิเคราะห์แล้ว ข้อเท็จจริงที่มีได้โต้เถียงกันในชั้นนี้ฟังยุติได้ว่า ผู้ร้องกับผู้คัดค้านต่างเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของนายแก้ว พุ่มริ้ว ผู้ตายโดยผู้คัดค้านเป็นบุตรซึ่งเกิดกับนางส้มเกลี้ยง พุ่มริ้ว ภริยาคนแรกส่วนผู้ร้องเป็นบุตรซึ่งเกิดกับนางบุญมี พุ่มริ้ว ภริยาคนที่สองโดยจดทะเบียนสมรสภายหลังเมื่อนางส้มเกลี้ยงถึงแก่กรรมแล้วผู้ตายได้ทำพินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมืองยกที่ดิน 2 แปลงให้แก่นางบุญมี และตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกตามสำเนาพินัยกรรมเอกสารหมายเลข ร.3 นอกจากที่ดินตามพินัยกรรมดังกล่าวแล้วผู้ตายยังมีที่ดินอีก 3 แปลงตามสำเนาโฉนดที่ดินเอกสารหมายเลข ร.4ถึง ร.6 มีลูกหนึ่งเงินกู้และเงินสดอีกจำนวนหนึ่งคดีมีปัญหาข้อแรกตามฎีกาของผู้ร้องว่า ผู้คัดค้านมีสิทธิร้องคัดค้านและขอเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายได้หรือไม่ ซึ่งผู้ร้องฎีกาว่า ผู้ตายได้ทำพินัยกรรมยกที่ดินให้แก่นางบุญมีและระบุไว้ในพินัยกรรมข้อ 3ว่า "บุคคลอื่นใดที่ไม่ได้ระบุไว้ในพินัยกรรมนี้ไม่มีสิทธิรับมรดกของข้าฯ แต่อย่างใด"

หน้า 2 / 8

ศาลชั้นต้นผู้ร้อง ฎีกาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "พิเคราะห์แล้ว ข้อเท็จจริงที่มีโต้เถียงกันในชั้นนี้ฟังยุติได้ว่า ผู้ร้องกับผู้คัดค้านต่างเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของนายแก้ว พุ่มริ้ว ผู้ตายโดยผู้คัดค้านเป็นบุตรซึ่งเกิดกับนางส้มเกลี้ยง พุ่มริ้ว ภริยาคนแรกส่วนผู้ร้องเป็นบุตรซึ่งเกิดกับนางบุญมี พุ่มริ้ว ภริยาคนที่สองโดยจดทะเบียนสมรสภายหลังเมื่อนางส้มเกลี้ยงถึงแก่กรรมแล้วผู้ตายได้ทำพินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมืองยกที่ดิน 2 แปลงให้แก่นางบุญมี และตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกตามสำเนาพินัยกรรมเอกสารหมายเลข ร.3 นอกจากนี้ที่ดินตามพินัยกรรมดังกล่าวแล้วผู้ตายยังมีที่ดินอีก 3 แปลงตามสำเนาโฉนดที่ดินเอกสารหมายเลข ร.4 ถึง ร.6 มีลูกหนี้เงินกู้และเงินสดอีกจำนวนหนึ่งคดีมีปัญหาข้อแรกตามฎีกาของผู้ร้องว่า ผู้คัดค้านมีสิทธิร้องคัดค้านและขอเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายได้หรือไม่ ซึ่งผู้ร้องฎีกาว่า ผู้ตายได้ทำพินัยกรรมยกที่ดินให้แก่นางบุญมีและระบุไว้ในพินัยกรรมข้อ 3 ว่า "บุคคลอื่นใดที่มีได้ระบุไว้ในพินัยกรรมนี้ไม่มีสิทธิรับมรดกของข้าฯ แต่อย่างใด" แสดงว่าผู้ตายมีเจตนายกทรัพย์สินมรดกทั้งตามพินัยกรรมและนอกพินัยกรรมให้แก่นางบุญมีแต่เพียงผู้เดียวและเป็นการตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดก ผู้คัดค้านจึงไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย ไม่มีสิทธิร้องคัดค้านและขอเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายเห็นว่า ปัญหาข้อนี้เป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้ผู้ร้องจะมีได้ยกขึ้นว่ากล่าวไว้โดยชัดแจ้งในคำแก้อุทธรณ์ก็ฎีกาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 249 วรรคสอง ปัญหาดังกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1608 ตัวทายาทผู้ถูกตัดมิให้รับมรดกนั้นต้องระบุไว้ให้ชัดเจน แต่ตามข้อความในพินัยกรรมข้อ 3 ดังกล่าวมิได้ระบุไว้ให้ชัดเจนว่าตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดก จึงถือไม่ได้ว่าเป็นการตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดก และเมื่อผู้ตายยังมีทรัพย์สินมรดกอื่นนอกจากทรัพย์สินมรดกที่ยกให้แก่นางบุญมีตามพินัยกรรมผู้คัดค้านในฐานะทายาทจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมรดกนอกพินัยกรรม มีสิทธิร้องคัดค้านและขอเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายได้ฎีกาข้อนี้ของผู้ร้องฟังไม่ขึ้น" ปัญหาข้อต่อไปตามฎีกาของผู้ร้องมีว่า สมควรตั้งผู้คัดค้านเป็นผู้จัดการมรดกร่วมกับผู้ร้องด้วยหรือไม่ เห็นว่า แม้ผู้คัดค้านจะเป็นทายาทมีสิทธิรับทรัพย์สินมรดกนอกพินัยกรรมของผู้ตายคนหนึ่งและไม่เป็นบุคคลต้องห้ามในการเป็นผู้จัดการมรดกก็ตาม แต่เมื่อผู้ตายได้ทำพินัยกรรมมีข้อกำหนดแต่งตั้งให้ผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตาย และผู้ร้องไม่เป็นบุคคลต้องห้ามในการเป็นผู้จัดการมรดกแล้ว ก็สมควรให้ผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกตามเจตนาของผู้ตายที่ศาลอุทธรณ์ภาค 2 พิพากษาคัดตั้งผู้คัดค้านเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายร่วมกับผู้ร้องด้วย จึงไม่ต้องด้วยความเห็นของศาลฎีกาฎีกาข้อนี้ของผู้ร้องฟังขึ้น" พิพากษาแก้ เป็น ว่า ให้ บังคับ ตามคำสั่งศาล ชั้นต้น(สมิทธิ วราอุบล-สมาน เวทวินิจ-บรรเทิง มุลพรม)แหล่งที่มา

สำนักงานส่งเสริมงานตุลาการแผนกหมายเลขคดีดำศาลฎีกาหมายเลขคดีดำศาลชั้นต้นหมายเลขคดีแดงศาลชั้นต้นหมายเลขเหตุกรณีพิพาทหลักในเรื่องนี้ คือ การขอให้ศาลมีคำสั่งตั้งผู้ร้องหรือผู้คัดค้านซึ่งเป็นบุตรของผู้ตายเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตาย แต่มีกรณีศึกษาอยู่หลายประการกล่าวคือการตีความข้อความในพินัยกรรมว่าถือเป็นการตัดบุคคลอื่นนอกพินัยกรรมมิให้รับมรดกหรือไม่ เมื่อผู้ตายแต่งตั้งบุคคลใดไว้ในพินัยกรรมให้เป็นผู้จัดการมรดกแล้ว สมควรตั้งบุคคลอื่นเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายหรือไม่ และปัญหาอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย กรณีแรกการตีความข้อความในพินัยกรรมเรื่องการตัดมิให้รับมรดก เรื่องนี้ผู้ร้องกับผู้คัดค้านต่างเป็นบุตรชอบด้วยกฎหมายของผู้ตาย ผู้ตายทำพินัยกรรมเอกสารฝ่ายเมืองยกที่ดิน 2 แปลงให้แก่นางบุญมี และตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดก นอกจากนี้ยังมีที่ดินที่มีได้ระบุยกให้แก่ผู้ใดในพินัยกรรมอีก 3 แปลง และยังมีลูกหนี้เงินกู้กับเงินสดที่ฝากไว้ในธนาคารอีกส่วนหนึ่งด้วย การทำพินัยกรรมฉบับนี้

โดยพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐจึงเรียกว่าเอกสารฝ่ายเมืองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1658 ถือเป็นแบบที่แน่นหนาที่สุด ยากแก่การที่ผู้ใดจะมาโต้เถียงความถูกต้องแท้จริงได้ (บวรศักดิ์ อุวรรณโณ, มรดก, หน้า 322) แต่ก็ยังมีปัญหาต้องมีการตีความข้อความในพินัยกรรม เนื่องจากในพินัยกรรมนอกจากจะระบุยกที่ดินให้แก่นางบุญมีแล้ว ยังมีข้อความว่า บุคคลอื่นที่มีได้ระบุไว้ในพินัยกรรมนี้ ไม่มีสิทธิรับมรดกของข้าฯ แต่อย่างใด ปัญหาจึงมีว่าข้อความดังกล่าว เป็นการตัดทายาทอื่นมิให้รับมรดกหรือไม่ ซึ่งในขณะตายผู้ตายมีผู้ร้องและผู้คัดค้านซึ่งเป็นบุตรยังมีชีวิตอยู่ และมีทรัพย์สินนอกพินัยกรรมอีกจำนวนหนึ่งด้วยและถ้าถือเป็นการตัดมิให้รับมรดกก็ย่อมเป็นการตัดผู้ร้องและผู้คัดค้านด้วยมรดกนอกพินัยกรรมย่อมตกได้แก่นางบุญมีภริยาของผู้ตาย ในฐานะทายาทโดยชอบ(ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1603, 1624, 1625, 1629, 1635)แต่ถ้าไม่ถือว่าเป็นการตัดมรดกแล้ว ผู้ร้องและผู้คัดค้านย่อมมีสิทธิรับมรดกนอกพินัยกรรม ในฐานะทายาทโดยธรรม(ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1603, 1624, 1629 ถึง 1634) และยังมีสิทธิร้องขอตั้งผู้จัดการมรดกในฐานะเป็นทายาทของเจ้ามรดก ด้วย(ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1713) ปัญหาว่าข้อความดังกล่าวข้างต้นถือว่าเป็นการตัดทายาทอื่นมิให้รับมรดกหรือไม่ต้องพิเคราะห์จากบทบัญญัติว่าด้วยการตัดมรดกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1608 และ 1609 ซึ่งมีอยู่เพียง 2 มาตราเท่านั้น โดยเฉพาะมาตรา 1608 บัญญัติว่าเจ้ามรดกจะตัดทายาทโดยธรรมของตนคนใดโดยมิให้รับมรดกก็ได้ด้วยแสดงเจตนาชัดแจ้ง (1) โดยพินัยกรรม (2) โดยทำเป็นหนังสือมอบไว้แก่พนักงานเจ้าหน้าที่ วรรคสองบัญญัติว่า ตัวทายาทผู้ถูกตัดมิให้รับมรดกนั้นต้องระบุไว้ให้ชัดเจน และวรรคสามบัญญัติว่าแต่เมื่อบุคคลใดได้ทำพินัยกรรมจำหน่ายทรัพย์สินมรดกเสียทั้งหมดแล้วให้ถือว่าบรรดาทายาทโดยชอบธรรมผู้ที่มีได้รับประโยชน์จากพินัยกรรมเป็นผู้ถูกตัดมิให้รับมรดก ข้อความในกฎหมาย บังคับว่าการตัดมิให้รับมรดกต้องแสดงโดยชัดแจ้งและระบุตัวทายาทผู้ถูกตัดไว้ให้ชัดเจนแสดงว่าการตัดมิให้รับมรดกถือเป็นการทำให้เสียสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยชอบ จึงต้องบังคับเจ้ามรดกไว้ เพื่อมิให้มีปัญหาในภายหลัง กล่าวคือต้องเป็นถ้อยคำอันหนักแน่นพอให้เข้าใจได้ว่าเป็นการตัดทายาท เช่น กล่าวระบุชื่อว่าข้าพเจ้าตัดมิให้นาย ก.นายข.ได้รับมรดกของข้าพเจ้า หรือ เช่นทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกทั้งหมดให้นาย ค. แล้วกล่าวในพินัยกรรมว่า ทายาทคนอื่นของข้าพเจ้านอกจากนี้มิให้ได้รับมรดก (เสนีย์ ปราโมช, กฎหมายครอบครัวมรดก, หน้า 468) มีคำพิพากษาศาลฎีกาหลายเรื่องวินิจฉัยเกี่ยวกับปัญหาการตัดมิให้รับมรดก เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 577/2488 พินัยกรรมระบุยกทรัพย์สินให้แก่บุคคลบางคนและระบุไว้ด้วยว่า คนอื่นนอกจากนี้มิให้ได้รับทรัพย์สินเป็นอันขาด ถือว่าเป็นการตัดทายาทอื่นทั้งหมดคดีนี้ไม่ปรากฏว่าผู้ตายมีทรัพย์สินมรดกนอกพินัยกรรมเช่นคดีที่หมายเหตุนี้หรือไม่ และข้อความในพินัยกรรมมีว่าต้องการยกทรัพย์สินสมบัติให้แก่นางบุญภริยาและเด็กชายสำราญผู้บุตร นอกจาก 2 คนนี้ไม่ปลงใจยกให้ญาติพี่น้องหรือบุตรคนหนึ่งคนใดเป็นอันขาด ขอให้เปรียบเทียบกับข้อความในพินัยกรรมตามหัวข้อหมายเหตุ ส่วนกรณีที่เจ้ามรดกทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกของตนทั้งหมดให้แก่บุคคลหนึ่งบุคคลใด ไม่ว่าจะป็นทายาทโดยธรรมหรือไม่ก็ตาม ย่อมมีผลตัดทายาทโดยธรรมอื่นมิให้รับมรดกไปในตัวแม้จะมีได้ระบุว่าตัดทายาทโดยธรรมอื่นไว้โดยชัดแจ้งในพินัยกรรมก็ตาม เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 43/2492, 847/2518, 173/2524 คดีตามหัวข้อหมายเหตุ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าตามปัญหาดังกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1608 ตัวทายาทผู้ถูกตัดมิให้รับมรดกนั้นต้องระบุไว้ให้ชัดเจน แต่ข้อความตามพินัยกรรมมิได้ระบุไว้ให้ชัดเจนว่าตัดผู้คัดค้านมิ

ให้รับมรดกจึงถือไม่ได้ว่าเป็นการตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดก จึงมีข้อพิจารณาว่าถ้อยคำในพินัยกรรมที่ว่า บุคคลอื่นที่มีได้ระบุไว้ในพินัยกรรมนี้ ไม่มีสิทธิรับมรดกของข้าพเจ้าแต่อย่างใด ยังคงไม่ชัดเจนเพียงพอหรือว่าบุคคลอื่นดังกล่าวก็คือผู้ที่มีได้ระบุชื่อไว้ในพินัยกรรม ซึ่งข้อเท็จจริงในคดีนี้คือ ทายาทโดยธรรมของผู้ตายอีก 2 คนได้แก่ผู้ร้องกับผู้คัดค้านบุตรของผู้ตายและที่ว่าไม่มีสิทธิรับมรดกของข้าพเจ้า หรือของผู้ตายก็น่าจะหมายถึงมรดกของผู้ตายทั้งหมดนอกพินัยกรรมด้วย ควรจะตีความเช่นนี้ได้หรือไม่ อย่างไรก็ดีปัญหานี้เป็นเรื่องการตีความของทายาทโดยธรรมมิให้รับมรดกของผู้ตาย ทั้งยังปรากฏว่ามรดกของผู้ตายนอกพินัยกรรมยังมีอยู่อีกด้วยเมื่อข้อความมิได้บ่งบอกชัดเจนถึงผู้ถูกตัดมิให้รับมรดก การที่ศาลฎีกาตีความข้อความในพินัยกรรมดังกล่าวด้วยเช่นว่านี้ย่อมมีเหตุผลและความเป็นธรรม จึงเป็นข้อพิจารณาของผู้ทำพินัยกรรมในการทำพินัยกรรมหากประสงค์จะตัดทายาทโดยธรรมมิให้รับมรดกแล้วควรระบุชื่อผู้ถูกตัดลงไปให้ชัดเจนเพื่อมิให้มีปัญหาภายหลังที่คนตายไปแล้ว มิฉะนั้นก็คงต้องมีการฟ้องคดีกันเช่นคดีนี้สำหรับพนักงานเจ้าหน้าที่ผู้มีหน้าที่ทำเอกสารฝ่ายเมืองควรศึกษาทำความเข้าใจบรรทัดฐานจากคำพิพากษาศาลฎีกาเรื่องนี้ไว้ด้วยเพื่อประโยชน์ในการทำพินัยกรรมเอกสารฝ่ายเมืองและชี้แจงให้ผู้ทำพินัยกรรมเข้าใจเรื่องเหล่านี้ด้วย เพื่อให้ประชาชนมั่นใจได้ว่าเมื่อทำไปแล้วจะไม่เกิดปัญหาเช่นคดีนี้ ซึ่งผู้ร้องฎีกาว่าผู้คัดค้านถูกตัดมิให้รับมรดก ซึ่งหากเป็นเช่นนั้น ย่อมมีผลถึงการไม่มีสิทธิรับมรดกนอกพินัยกรรมในฐานะทายาทโดยธรรมด้วย กรณีที่สองเมื่อเจ้ามรดกทำพินัยกรรมแต่งตั้งบุคคลใดให้เป็นผู้จัดการมรดกไว้แล้วดังนี้สมควรจะตั้งทายาทโดยธรรมอื่นเป็น ผู้จัดการมรดกร่วมหรือเป็นผู้จัดการมรดกหรือไม่ ตามพฤติการณ์ที่ศาลจะมีคำสั่งแต่งตั้งบุคคลใดเป็นผู้จัดการมรดกนั้นต้องพิจารณาจากบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1713 เป็นสำคัญ กล่าวคือถ้ามีข้อกำหนดในพินัยกรรม ก็ต้องตั้งตามข้อกำหนดในพินัยกรรมแต่ถ้าไม่มีข้อกำหนดพินัยกรรมก็ให้ศาลตั้งเพื่อประโยชน์แก่กองมรดกตามพฤติการณ์และโดยคำนึงถึงเจตนาของเจ้ามรดกแล้วแต่ศาลจะเห็นสมควร มีตัวอย่างปัญหาพิพาทเกี่ยวกับเรื่องนี้และคดีขึ้นสู่ศาลฎีกา และวินิจฉัยเป็นบรรทัดฐานไว้หลายเรื่องเช่น พินัยกรรมมีข้อกำหนดตั้งให้จำเลยเป็นผู้จัดการมรดกเมื่อไม่ปรากฏว่าข้อกำหนดนั้นไม่มีผลบังคับด้วยประการใด ๆ ถึงแม้โจทก์จะเป็นทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียหรือไม่ก็ตาม ก็ไม่เป็นกรณีมีเหตุสมควรที่โจทก์จะขอตั้งตนเป็นผู้จัดการมรดก (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 838/2508) และมีคำพิพากษาศาลฎีกาอีกหลายฉบับวินิจฉัยไว้ทำนองเดียวกันเช่นคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2826/2517 อย่างไรก็ดีคงไม่จำต้องตั้งผู้จัดการมรดกตามพินัยกรรม โดยตั้งทายาทหรือผู้มีส่วนได้เสียคนอื่นที่เหมาะสมก็ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1481/2518) การที่ศาลจะแต่งตั้งบุคคลใดเป็นผู้จัดการมรดกนั้น ความสำคัญคงอยู่ที่ความเหมาะสมเพื่อประโยชน์แก่กองมรดกและเจตนาของเจ้ามรดกเป็นสำคัญ ซึ่งคงต้องพิจารณาจากข้อเท็จจริงที่ได้ความจากการนำสืบหรือไต่สวนของคู่ความ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 194/2535 และ 3323/2538) อย่างไรก็ดี กรณีศาลตั้งทายาทโดยชอบเพียงคนเดียวเป็นผู้จัดการมรดกก็อาจวางเงื่อนไขว่ากรณีที่ถ้าจะจัดการมรดกไปในทางจำหน่ายจ่ายโอนหรือก่อภาระติดพันกับทรัพย์สินมรดกที่มีหลักฐานทางทะเบียนให้แก่บุคคลภายนอกโดยมิได้รับความเห็นชอบจากทายาททุกคนแล้ว ผู้จัดการมรดกจะต้องขออนุญาตศาลก่อนเป็นกรณีไปก็ได้ (คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 194/2535 และ 3323/2538) สำหรับคดีตามหัวข้อหมายเหตุนี้ ศาลฎีกาเห็นว่าแม้ผู้คัดค้านจะเป็นทายาทมีสิทธิรับมรดกนอกพินัยกรรมของผู้ตายคนหนึ่ง แต่เมื่อผู้ตายได้ทำพินัยกรรมมีข้อกำหนดแต่งตั้งให้ผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายแล้ว และผู้ร้องไม่เป็นบุคคล

ต้องห้ามมิให้เป็นผู้จัดการมรดกแล้ว ก็สมควรตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกตามเจตนาของผู้ตาย ซึ่งก็เป็นการวินิจฉัยตามหลักการภายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 1713 และคำพิพากษาศาลฎีกาบรรทัดฐานก่อน ผู้เขียนเห็นด้วยว่าการเคารพในเจตนาของผู้ทำพินัยกรรมหรือเจ้ามรดก นับว่าชอบด้วยเหตุผลเพราะแสดงว่าการที่เจ้ามรดกจะแต่งตั้งใครเป็นผู้จัดการมรดกโดยพินัยกรรมนั้นย่อมพิจารณาไตร่ตรองโดยรอบคอบแล้วว่าผู้ที่มีความเหมาะสมที่จะจัดการมรดกได้อย่างดีเพื่อประโยชน์แก่กองมรดกและทายาท ส่วนกรณีสุดท้ายเป็นเรื่องปัญหาอันเกี่ยวข้องกับความสะดวกสบายซึ่งศาลสามารถหยิบยกขึ้นวินิจฉัยได้ไม่ว่าในศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์และศาลฎีกาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่ง มาตรา 142(5), 225 และ 249 สำหรับคดีนี้ปัญหาที่ว่าข้อความในพินัยกรรมที่ระบุว่าบุคคลอื่นที่มีได้ระบุไว้ในพินัยกรรมไม่มีสิทธิรับมรดกของผู้ทำพินัยกรรม แสดงว่าผู้ตายมีเจตนายกทรัพย์มรดกทั้งในพินัยกรรมและนอกพินัยกรรมแก่ผู้มีชื่อในพินัยกรรมเท่านั้น และตัดทายาทอื่นที่ไม่มีชื่อในพินัยกรรมมิให้รับมรดกหรือไม่ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นปัญหาอันเกี่ยวข้องด้วยความสะดวกสบายของประชาชน ขอให้พิจารณาบทบัญญัติมาตรา 1608 ประกอบด้วย พลประสิทธิ์ ฤทธิรักษาคำพิพากษา: ผู้ร้องยื่นคำร้องขอเป็นผู้จัดการมรดกของนายแก้ว พุ่มริ้วผู้ตายผู้คัดค้านยื่นคำคัดค้านว่า ผู้ร้องไม่เหมาะสมที่จะเป็นผู้จัดการมรดกทรัพย์นอกพินัยกรรม ขอให้ยกคำร้อง และมีคำสั่งตั้งผู้คัดค้านเป็นผู้จัดการมรดกทรัพย์นอกพินัยกรรมของผู้ตายศาลชั้นต้นมีคำสั่งตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายยกคำคัดค้านของผู้คัดค้านผู้คัดค้านอุทธรณ์ศาลอุทธรณ์ภาค 2 พิพากษาแก้เป็นว่า ให้ตั้งผู้คัดค้านเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายร่วมกับผู้ร้อง นอกจากที่แก้ให้เป็นไปตามคำพิพากษาของศาลชั้นต้นผู้ร้อง ฎีกาศาลฎีกาวินิจฉัยว่า "พิเคราะห์แล้ว ข้อเท็จจริงที่มีได้โต้เถียงกันในชั้นนี้ฟังยุติได้ว่า ผู้ร้องกับผู้คัดค้านต่างเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายของนายแก้ว พุ่มริ้ว ผู้ตายโดยผู้คัดค้านเป็นบุตรซึ่งเกิดกับนางส้มเกลี้ยง พุ่มริ้ว ภริยาคนแรกส่วนผู้ร้องเป็นบุตรซึ่งเกิดกับนางบุญมี พุ่มริ้ว ภริยาคนที่สองโดยจดทะเบียนสมรสภายหลังเมื่อนางส้มเกลี้ยงถึงแก่กรรมแล้วผู้ตายได้ทำพินัยกรรมแบบเอกสารฝ่ายเมื่องยกที่ดิน 2 แปลงให้แก่นางบุญมี และตั้งผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกตามสำเนาพินัยกรรมเอกสารหมายเลข ร.3 นอกจากที่ดินตามพินัยกรรมดังกล่าวแล้วผู้ตายยังมีที่ดินอีก 3 แปลงตามสำเนาโฉนดที่ดินเอกสารหมายเลข ร.4 ถึง ร.6 มีลูกหนึ่งเงินกู้และเงินสดอีกจำนวนหนึ่งคดีมีปัญหาข้อแรกตามฎีกาของผู้ร้องว่า ผู้คัดค้านมีสิทธิร้องคัดค้านและขอเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายได้หรือไม่ ซึ่งผู้ร้องฎีกาว่า ผู้ตายได้ทำพินัยกรรมยกที่ดินให้แก่นางบุญมีและระบุไว้ในพินัยกรรมข้อ 3 ว่า "บุคคลอื่นใดที่มีได้ระบุไว้ในพินัยกรรมนี้ไม่มีสิทธิรับมรดกของข้าฯ แต่อย่างใด" แสดงว่าผู้ตายมีเจตนายกทรัพย์มรดกทั้งตามพินัยกรรมและนอกพินัยกรรมให้แก่นางบุญมีแต่เพียงผู้เดียวและเป็นการตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดก ผู้คัดค้านจึงไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย ไม่มีสิทธิร้องคัดค้านและขอเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายเห็นว่า ปัญหาข้อนี้เป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวข้องด้วยความสะดวกสบายของประชาชน แม้ผู้ร้องจะมีได้ยกขึ้นว่ากล่าวไว้โดยชัดแจ้งในคำแก้อุทธรณ์ก็ฎีกาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 249 วรรคสอง ปัญหาดังกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1608 ตัวยาทายที่ถูกตัดมิให้รับมรดกนั้นต้องระบุไว้ให้ชัดเจน แต่ตามข้อความในพินัยกรรมข้อ 3 ดังกล่าวมิได้ระบุไว้ให้ชัดเจนว่าตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดก จึงถือไม่ได้ว่าเป็นการตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดก และเมื่อผู้ตายยังมีทรัพย์มรดกอื่นนอกจากทรัพย์มรดกที่ยกให้แก่นางบุญมีตามพินัยกรรมผู้คัดค้านในฐานะทายาทจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์มรดกนอกพินัยกรรม มีสิทธิร้องคัดค้านและขอเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายได้ฎีกา

หน้า 7 / 8

แสดงว่าผู้ตายมีเจตนายกทรัพย์สินมรดกทั้งตามพินัยกรรมและนอกพินัยกรรมให้แก่นางบุญมีแต่เพียงผู้เดียวและเป็นการตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดก ผู้คัดค้านจึงไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสีย ไม่มีสิทธิร้องคัดค้านและขอเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายเห็นว่า ปัญหาข้อนี้เป็นข้อกฎหมายอันเกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยของประชาชน แม้ผู้ร้องจะมีได้ยกขึ้นว่ากล่าวไว้โดยชัดแจ้งในคำแก้อุทธรณ์ก็ฎีกาได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งมาตรา 249 วรรคสอง ปัญหาดังกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 1608 ตัวทายาทผู้ถูกตัดมิให้รับมรดกนั้นต้องระบุไว้ให้ชัดเจน แต่ตามข้อความในพินัยกรรมข้อ 3 ดังกล่าวมิได้ระบุไว้ให้ชัดเจนว่าตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดก จึงถือไม่ได้ว่าเป็นการตัดผู้คัดค้านมิให้รับมรดก และเมื่อผู้ตายยังมีทรัพย์สินมรดกอื่นนอกจากทรัพย์สินมรดกที่ยกให้แก่นางบุญมีตามพินัยกรรมผู้คัดค้านในฐานะทายาทจึงเป็นผู้มีส่วนได้เสียในทรัพย์สินมรดกนอกพินัยกรรม มีสิทธิร้องคัดค้านและขอเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายได้ฎีกาข้อนี้ของผู้ร้องฟังไม่ขึ้น"ปัญหาข้อต่อไปตามฎีกาของผู้ร้องมีว่า สมควรตั้งผู้คัดค้านเป็นผู้จัดการมรดกร่วมกับผู้ร้องด้วยหรือไม่ เห็นว่า แม้ผู้คัดค้านจะเป็นทายาทมีสิทธิรับทรัพย์สินมรดกนอกพินัยกรรมของผู้ตายคนหนึ่งและไม่ใช่บุคคลต้องห้ามในการเป็นผู้จัดการมรดกก็ตาม แต่เมื่อผู้ตายได้ทำพินัยกรรมมีข้อกำหนดแต่งตั้งให้ผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตาย และผู้ร้องไม่ใช่บุคคลต้องห้ามในการเป็นผู้จัดการมรดกแล้ว ก็สมควรให้ผู้ร้องเป็นผู้จัดการมรดกตามเจตนาของผู้ตายที่ศาลอุทธรณ์ภาค 2 พิพากษาคำพิพากษาคำตั้งผู้คัดค้านเป็นผู้จัดการมรดกของผู้ตายร่วมกับผู้ร้องด้วย จึงไม่ต้องด้วยความเห็นของศาลฎีกาฎีกาข้อนี้ของผู้ร้องฟังขึ้น"พิพากษาแก้ เป็น ว่า ให้ บังคับ ตามคำสั่งศาล ชั้นต้น

องค์คณะ

สมิทธิ วราอุบล · สมาน เวทวินิจ · บรรเทิง มุลพรม

ข้อความคำพิพากษาเป็นของศาลฎีกา · ที่มาของข้อมูล: thai-legal-corpus (CC-BY-4.0) – deka.supremecourt.or.th · <https://thaideka.online/deka/5120/2539>